

DOI 10.36074/logos-31.10.2025.042

ОЦІНКА РЕАКТИВАЦІЇ ГЕРПЕСВІРУСНОЇ ІНФЕКЦІЇ У ПАЦІЄНТІВ З LONG COVID

Грішина Олена Ігорівна¹, Волянський Андрій Юр'євич²,
Романенко Ольга Олександрівна³, Менкус Олена Валеріївна⁴,
Давиденко Марина Борисовна⁵

---

1. канд. мед. наук, провідний науковий співробітник лабораторії та клінічного відділу молекулярної імунофармакології

*ДУ «Інститут мікробіології та імунології ім. І.І. Мечникова
Національної академії медичних наук України», УКРАЇНА*

ORCID ID: 0000-0001-9254-159X

2. д-р. мед. наук,

завідувач лабораторії імунореабітології

*ДУ «Інститут мікробіології та імунології ім. І.І. Мечникова
Національної академії медичних наук України», УКРАЇНА*

ORCID ID: 0000-0002-6868-6702

3. канд. мед. наук, директор

КНП «Міська багатопрофільна лікарня №18» Харківської міської ради, УКРАЇНА

ORCID ID: 0009-0009-8439-0643

4. науковий співробітник лабораторії та клінічного відділу молекулярної імунофармакології

*ДУ «Інститут мікробіології та імунології ім. І.І. Мечникова
Національної академії медичних наук України», УКРАЇНА*

ORCID ID: 0000-0003-4844-4703

5. провідний інженер-програміст лабораторії імунореабітології

*ДУ «Інститут мікробіології та імунології ім. І.І. Мечникова
Національної академії медичних наук України», УКРАЇНА*

Наявність та реактивація хронічних вірусних інфекцій, таких як вірус Епштейна - Бар (EBV), цитомегаловірус (CMV) та вірус імунодефіциту людини, були запропоновані в якості потенційних факторів, які сприяють тривалому перебігу COVID, однак дослідження в добре охарактеризованих когортах осіб з COVID-19 протягом тривалого часу, що відповідають поточним визначенням випадків long COVID обмежені [6].

SECTION 19.

SCIENCES MÉDICALES ET SANTÉ PUBLIQUE

У низці досліджень показано, що хронічна дисрегуляція імунної системи, обумовлена персистенцією вірусу та реактивацією латентних вірусів (наприклад, EBV, вірус простого герпесу (HSV), вірус герпесу людини 6-го типу (HHV6), CMV та вірус вітряної віспи (VZV)), призводить до слабо вираженого запалення і, як наслідок, до поліорганної дисфункції у разі розвитку long COVID [1, 2, 4, 5].

Метою цього дослідження було вивчення вірусного навантаження вірусами родини Herpesviridae у пацієнтів із long COVID.

Матеріали та методи. Об'єктом дослідження були пацієнти віком старше 18 років з long COVID, та ті, що одужали після COVID-19, чоловіки і жінки, що підписали інформовану згоду і були готові дотримуватися графіка і процедур дослідження. Інформована згода була складена відповідно Інструкції щодо заповнення форми первинної облікової документації № 003-6/о "Інформована добровільна згода пацієнта на проведення діагностики, лікування та на проведення операції та знеболення", Наказу Міністерства охорони здоров'я України № 110 від 14.02.2012 «Про затвердження форм первинної облікової документації та інструкцій щодо їх заповнення, що використовуються у закладах охорони здоров'я незалежно від форми власності та підпорядкування» [7] та схвалена комітетом з біологічної та медичної етики (протокол засідання №1 від 18.01.2024). Діагноз long COVID встановлювався відповідно до рекомендацій ВООЗ [3]. Це було обсерваційне дослідження з дизайном «випадок – контроль» з підбором для одного пацієнта у групі з long COVID одного пацієнта, який повністю одужав після COVID-19 інфекції в термін до 3-х місяців. Обстеження проводилось через 3-6 місяців від дебюту COVID-19. Визначення антигенів родини Herpesviridae проводили імунофлуоресцентним методом з використанням специфічних моноклональних мишачих антитіл фірми MyBiosource, Inc (USA), постачальником яких було "Immunogen Sp. zoo" (Poland): Mouse Herpes Simplex Virus I, II, Glycoprotein D, Monoclonal Antibody; Mouse HSV-2 gD Monoclonal Antibody; Mouse Varicella Zoster Virus, Glycoprotein B Monoclonal Antibody; Mouse Epstein Barr Virus Monoclonal Antibody; Mouse Cytomegalovirus p65, Monoclonal Antibody; Mouse HHV6 gp60 + gp100, Monoclonal Antibody; FITC labeled Anti Mouse, IgG (H+L), Monoclonal Antibody.

Статистична обробка даних проводилася в залежності від типу змінних. Усі тести були двосторонніми, а значення p , менше або рівне 0,05, вважалися статистично значущими.

Результати. П'ятдесят два пацієнта з long COVID склали групу 1, в котрій було 30 жінок та 22 чоловіка. Відповідно, в групі 2 також було 52 людини, 30 жінок та 22 чоловіка. Середній вік пацієнтів в групі 1 ($M \pm SD$) - $56,4 \pm 18,7$ роки, в групі 2 - $54,9 \pm 19,5$ роки, $p = 0,69$.

Наведені в таблиці дані свідчать про те, що в групі пацієнтів з long COVID навантаження вірусами родини Herpesviridae значно вище, ніж у пацієнтів, у яких COVID-19 інфекція закінчилася повним одужанням.

Причому, середнє та високе навантаження (сумарно) найчастіше зустрічалося HSV 1,2: достовірно частіше, ніж VZV, $p < 0,0001$, EBV, $p < 0,0001$, CMV, $p = 0,0005$, HHV6, $p = 0,0005$. Середнє та високе навантаження VZV зустрічалося однаково часто порівняно з EBV та достовірно рідше ніж CMV, $p = 0,004$ та HHV6, $p = 0,004$. Середнє та високе навантаження EBV зустрічався рідше, ніж CMV та HHV6, $p = 0,004$, та, нарешті, не було різниці для CMV і HHV6.

Таблиця

Результати оцінки вірусного навантаження (родина Herpesviridae) у хворих на long COVID

Антиген збудника	Вірусне навантаження	Група 1, n = 52	Група 2, n = 52	p
HSV 1,2, n (%)	Негативний результат	2 (5,8 %)	9 (17,3 %)	0,026
	Низьке вірусне навантаження	8 (15,4 %)	27 (51,9 %)	0,0001
	Середнє вірусне навантаження	29 (55,8 %)	15 (28,9 %)	0,006
	Високе вірусне навантаження	13 (25 %)	1 (1,9 %)	0,0006
VZV, n (%)	Негативний результат	14 (26,9 %)	33 (63,5 %)	0,0002
	Низьке вірусне навантаження	23 (44,2 %)	15 (28,8 %)	0,15
	Середнє вірусне навантаження	14 (26,9 %)	4 (28,9 %)	0,01
	Високе вірусне навантаження	1 (1,9 %)	0	-
EBV, n (%)	Негативний результат	21 (40,4 %)	37 (71,1 %)	0,0002
	Низьке вірусне навантаження	12 (23,1 %)	13 (25 %)	0,82
	Середнє вірусне навантаження	15 (28,8 %)	2 (3,8 %)	0,0006
	Високе вірусне навантаження	1 (7,7 %)	0	-
CMV, n (%)	Негативний результат	16 (30,8 %)	34 (65,4 %)	0,0004
	Низьке вірусне навантаження	21 (40,4 %)	15 (28,8 %)	0,37
	Середнє вірусне навантаження	21 (40,4 %)	3 (5,8 %)	0,0001

Продовження табл.

Антиген збудника	Вірусне навантаження	Група 1, n = 52	Група 2, n = 52	p
	Високе вірусне навантаження	1 (7,7 %)	0	-
HHV6, n (%)	Негативний результат	15 (28,8 %)	29 (55,8 %)	0,006
	Низьке вірусне навантаження	12 (23,1 %)	15 (32,7 %)	0,28
	Середнє вірусне навантаження	18 (34,6 %)	6 (11,5 %)	0,005
	Високе вірусне навантаження	1 (13,5 %)	0	-

[авторська розробка]

Висновки. Латентні вірусні інфекції, зокрема ті, які спричинені інфекцією родиною Herpesviridae, слід розглядати, як один із причинних факторів long COVID. Для цих станів доцільно розглянути програми скринінгу та профілактики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

- [1] Baynam G., Hartman A., Letinturier M. et al. (2024) Global health for rare diseases through primary care. Health Polic. Vol. 12, Issue 7. P.1192-1199. Вилучено з: [https://www.thelancet.com/journals/langlo/article/PIIS2214-109X\(24\)00010-X/fulltext](https://www.thelancet.com/journals/langlo/article/PIIS2214-109X(24)00010-X/fulltext)
- [2] Chen, YC Ho, CH Liu, TH et al. (2023) Long-term risk of herpes zoster following COVID-19: a retrospective cohort study of 2 442 686 patients. J MeVirol. Vol. 95:e28745. Doi: 10.1002/jmv.28745
- [3] EARS. 2022. The social impact of the COVID-19 pandemic on Europe. Вилучено з: <https://www.who.int/europe/news-room/fact-sheets/item/post-covid-19-condition>
- [4] Gáspár Z., Szabó B., Ceglédi A. et al. (2024) Human herpesvirus reactivation and its potential role in the pathogenesis of post-acute sequelae of SARS-CoV-2 infection. GeroScience. Vol. 47(1). P. 167–187. Doi: 10.1007/s11357-024-01323-9
- [5] Gupta, S Dutta, A Chakraborty, U et al. (2022). Post-COVID-19 HSV encephalitis: a review. QJM. Vol. 115. P. 222-227. DOI: 10.1093/qjmed/hcac060
- [6] Peluso M., Deveau T.M., Munter S. et al. (2023). Chronic viral coinfections differentially affect the likelihood of developing long COVID. J Clin Invest. Vol. 133(3):e163669. Doi: 10.1172/JCI163669.
- [7] Наказ МОЗ України №110 від 14.02.2012 «Про затвердження форм первинної облікової документації та Інструкцій щодо їх заповнення, що використовуються у закладах охорони здоров'я незалежно від форми власності та підпорядкування». Вилучено з: https://www.moz.gov.ua/ua/portal/dn_20120214_110.html